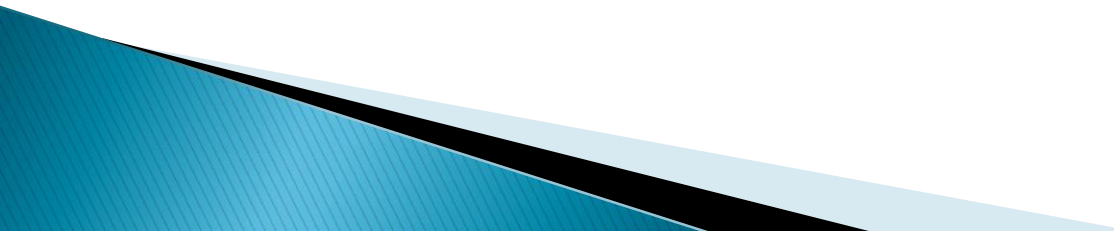

Hoe profetisch kerk zijn in de samenleving van vandaag?

Johan Verstraeten

Inhoud

- ▶ Invalshoek: de tekenen des tijds interpreteren in het licht van het evangelie
 - ▶ Belangrijke veranderingsprocessen in de wereld en hun impact op de Kerk
 - ▶ Enkele principes
 - ▶ Concrete actiepunten
-

Tekenen van de tijd

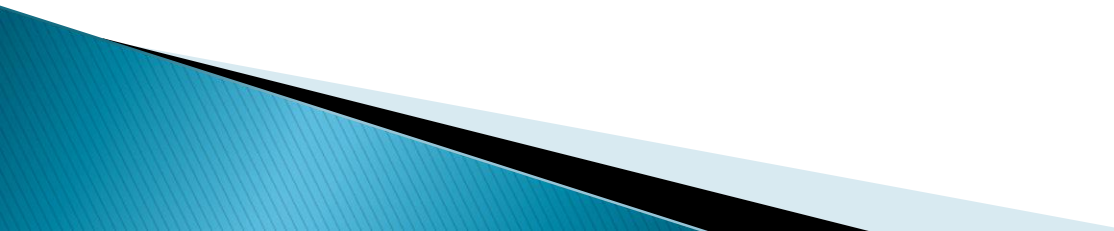
GS 11: « in de gebeurtenissen, eisen en verlangens waarin het volk van God samen met de overige mensen ...deelt, onderkennen wat daarin werkelijke tekenen van Gods aanwezigheid of van zijn plannen zijn... »

« de profeet ziet Gods aanwezigheid in de geweldige inspanning van de mensheid voor een steeds groeiende vermenselijking »
(Comblin)

Onderzoek van de tekenen des tijds

- ▶ Kerkbeeld: geen angstig bolwerk, maar openheid op de wereld en verbondenheid met alle mensen + openheid voor verandering
- ▶ Godsbeeld: God is overal aan het werk waar het goede wordt gerealiseerd, ook in 'heterotopieën' (Borgman). « God bevindt zich in de tijd, in ontwikkelingen die aan de gang zijn. » « God vinden en zoeken in alle dingen is vaak aftasten » « God is present in het leven van iedereen » (paus Franciscus)
- ▶ Analyse, taak van iedereen: Octogesima adveniens

... in het licht van het evangelie

- ▶ Niet alleen analyse, ook inspiratie is noodzakelijk
 - ▶ Geen citaten als illustratie
 - ▶ « God ontmoeten terwijl men op weg is »
 - ▶ Vanuit een bepaalde context het evangelie lezen met zijn 'overvloed van betekenis': nieuwe inzichten en praktijken doen ontstaan
 - ▶ Deze kunnen universele betekenis krijgen (bv. het Interfaith Center for Social Responsibility)
 - ▶ Nieuwe fundamentele metaforen (onzichtbare handdruk)
 - ▶ Geen veilige neutraliteit: de samenleving heeft het gelaat van zijn slachtoffers + optie voor de armen: « elke maatschappelijk keuze toetsen aan het effect ervan op de armen »
-

Meer nog: denken vanuit toekomst

- ▶ Paulus VI in Octogesima adveniens 37: een verbeelding die ons in staat stelt om 'in het heden de veronachtzaamde mogelijkheden die erin verborgen zijn' te ontdekken en die 'het sociaal dynamisme van de samenleving ondersteunt door het vertrouwen dat zij geeft aan de inventieve krachten van de menselijke geest en het menselijke hart'
- ▶ Vergelijk met O. Scharmer, Theory U: « leren vanuit 'the future as it emerges' »

Profetisch zijn

- ▶ Comblin: men kan alleen evangeliseren als men terugkeert naar de wortels en de radicale nieuwheid van het evangelie herontdekt
- ▶ Paus Franciscus: de kerk mag niet op zichzelf gericht zijn, maar moet naar de marges van de samenleving durven gaan + “profetie is “navolging van Jezus”, “doet stof opwaaien, maakt lawaai, richt een zootje aan”, maar vooral “gist in het deeg zijn”. Profetie drukt de geest van het evangelie uit. “Als een christen droomt van restauratie of legalistisch is, of als hij alles helder en zeker wil hebben, dan vindt hij niets”

Implicaties

Twee wegen die dood lopen:

- ▶ Angst en krampachtig vasthouden aan het verleden. Alternatief: vertrouwen in de toekomst
- ▶ Kerk als een wereld apart beschouwen (“societas perfecta”, alleen caritas onder christenen). Het geloof is geen laboratorium: “God heeft zich geopenbaard als geschiedenis, niet als een compendium van abstracte waarheden” (Paus Franciscus)

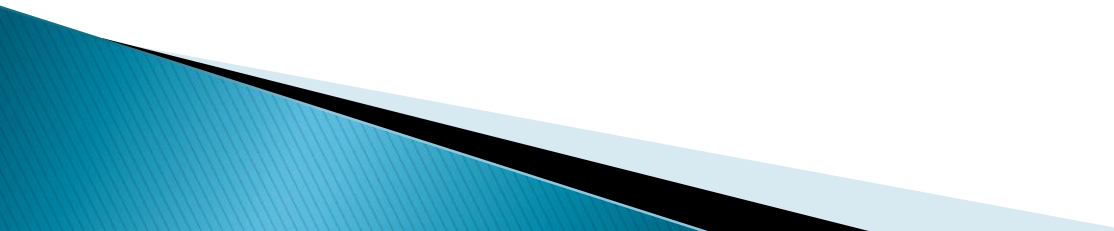
Enkele veranderingsprocessen in de samenleving

- ▶ Positief
- ▶ Negatief

Positieve veranderingsprocessen in the wereld

- ▶ Nieuwe vormen van mondiale solidariteit, ('mondialisering van de liefde')
 - ▶ Emancipatie en mondigheid
 - ▶ Nieuwe sociale bewegingen (bv. Indignatos, Occupy Wall Street, Arabische lente...). Zij maken gebruik van internet en facebook). In vele van die bewegingen zijn gelovigen actief
 - ▶ Netwerksamenleving: meer dan organisaties
 - ▶ Bewustzijn van onze globale verantwoordelijkheid voor het leefmilieu (is belangrijkste zorg van jongeren)
-

Globalisering voelbaar op het huisfront

- ▶ Europa is niet meer het centrum
 - ▶ De-lokalisering en verlies van arbeidsplaatsen + ook nieuwe markten
 - ▶ Demografische evolutie en migratiestromen: bevolkingsexplosie vooral in Afrika. Drama's zoals in Lampedusa herhalen zich.
 - ▶ Betekenis voor de kerk: nieuwe vormen van armoede (dakloze vreemdelingen, uitbuiting van mensen zonder papieren, nieuwe migrantengemeenschappen, confrontatie met andere godsdiensten (bv. Boeddhisme, Islam))
-

Verminderd vertrouwen in instituties

- ▶ Mensen zijn geen individuen, maar sociale wezens die samenleven via instituties (normatieve patronen die mensen integreren), bv. onderwijs, parlementaire democratie, gerecht, kerk, UNO).
- ▶ De instituties zijn in crisis en lijden aan verlies van vertrouwen (parlement, justitie, politie, kerk, UNO enz...)
- ▶ Bauman: “liquid modernity”, “the only constant is the change”): mensen moeten in korte tijd ontzettend veel veranderingen verwerken. MacIntyre: de barbaren zijn niet diegenen die druk uitoefenen op onze grenzen, maar zij hebben al lang over ons geregeerd: de crisis is intern.
- ▶ Gevolg: anomie, onzekerheid, betekenisverlies, krampachtig zoeken naar eenvoudige identiteit, overdreven perceptie van ‘gevaren’ (terrorisme, vreemdelingen, criminaliteit enz...)
- ▶ Uitdaging voor de kerk: een gemeenschap worden waarin mensen kunnen vertrouwen en waar zij leren leven met diverse identiteiten

Armoede

- ▶ De kloof tussen arm en rijk wordt groter, ook bij ons in Europa, mede als gevolg van besparingen (vooral in Zuid Europa, maar ook in Engeland, Duitsland en bij ons, zie Wilkinson en Dorling).
 - ▶ De armoede in de wereld neemt niet af (ondanks meer mensen boven de 1,25 \$ grens)
 - ▶ Strijd om voedsel en nieuwe vormen van uitbuiting zoals “land grabbing” en uitbuiting van mensen zonder papieren of migranten (cf. de GOM).
 - ▶ De armsten zijn het slachtoffer van de milieucrisis en de opwarming van de aarde
 - ▶ Uitdaging voor de kerk: ook structurele dimensie van armoede aanpakken
-

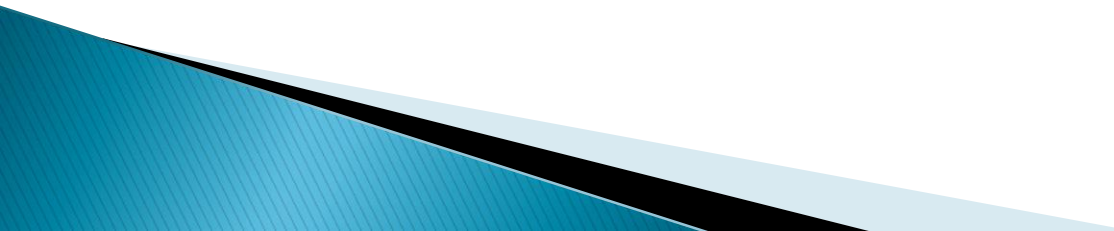
Disciplinering

- ▶ Minder mensen moeten meer werk verrichten. De werkdruk neemt toe. Meer burn-out en depressie (zie Paul Verhaeghe, De neo-liberale waanzin). Comblin: “vandaag is het moeilijker om vrij te zijn... er is één levenswijze die zich opdringt aan allen”
- ▶ Mensen zijn minder ‘politiek’ en worden op een subtiele wijze gedwongen al hun tijd aan economie te besteden (werk, consumptie, ook vrije tijd is object van consumptie)

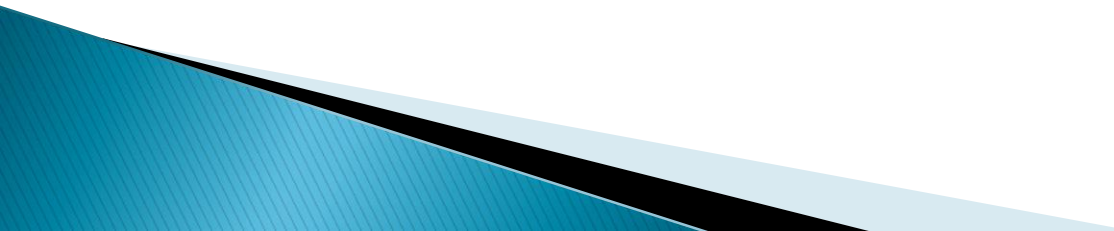
Privatisering van het geloof

- ▶ Vanuit de wereld van het geloof: gevaar van een vlucht in spiritualiteit als 'wellness' en vluchten in het grote gelijk van de kleine groep of van absolute ideeën
- ▶ Vanuit de politieke context: een geprivatiseerde godsdienst kan geen maatschappelijk verzet bieden

3. Enkele beginselen

- ▶ Naar de marges van de samenleving gaan
 - ▶ Algemeen welzijn
 - ▶ Caritas en rechtvaardigheid
 - ▶ Caritatieve en politieke diaconie
 - ▶ Rechten van de mens herinterpreteren
-

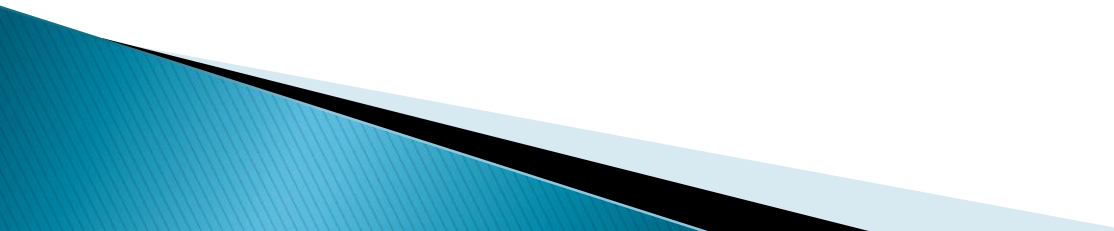
Naar de marges van de samenleving gaan

- ▶ “Men moet naar de grenzen toegaan en niet de grenzen naar huis brengen om er een laagje vernis op te leggen en ze op die manier tam maken... Het temmen van grenzen leidt enkel tot gepraat vanuit een afstandelijke positie... de reflectie moet steeds uitgaan van de directe ervaring” = geen parochialisme (Paus Franciscus)
 - ▶ Geen kerk zonder zorg voor de armen
 - ▶ Deze zorg is meer dan louter caritas
-

Denken in termen van algemeen welzijn voorbij het eigenbelang

- ▶ Scheppen van «de sociale voorwaarden waardoor zowel groepen als individuen hun eigen voltooiing beter kunnen bereiken »
- ▶ Hiertoe is 'public reasoning' nodig: samen met anderen nadenken over een vermindering van het onrecht. Aanwezig zijn in de publieke ruimte

Streven naar een rechtvaardige en participatieve samenleving

- ▶ Het algemeen welzijn wordt mogelijk dank zij de dialectiek van liefde en rechtvaardigheid
 - ▶ De liefde ziet de tranen die de beste bureaucratie niet ziet, de liefde individualiseert, is direct contact met de arme of zieke: caritatieve diaconie
 - ▶ De rechtvaardigheid zorgt voor het algemene (politieke diaconie door 'public reasoning' en advocacy
-

Algemeen
welzijn

Social justice

Contributive
justice

Distributive justice

Commutative justice

Individual/group

Individual/group

liefde

liefde

Herinterpretieren van de mensenrechten

- ▶ Tegen zowel inflatie als relativering van de rechten van de mens
- ▶ Geen claims van individuen die anderen uitsluiten: rechten zijn minimale voorwaarden tot leven in gemeenschap met anderen: ieder tot recht laten komen = basisrechtvaardigheid in dienst van volwaardige participatie (wat niet kan in een samenleving met alleen maar individuen en staat)

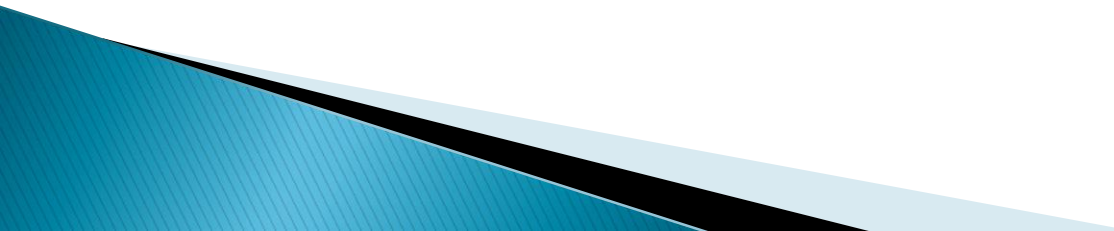
Enkele concrete actiepunten

- ▶ « Actie voor rechtvaardigheid en deelname aan de transformatie van de wereld lijkt ons ten volle een constitutieve dimensie van de verkondiging van het evangelie, of met andere woorden, van de zending van de Kerk tot verlossing van de mensheid en haar bevrijding van elke situatie van onderdrukking »

Tegen discipline

- ▶ Vorming van een tegen-discipline en aanleren van sociale deugden
- ▶ Theory U:
- ▶ Open geest: loskomen van ideeën die de samenleving opdringt (tegen het downloaden van verstarde opvattingen): “De profeet heeft al zending de realiteit te tonen, de wereld zoals hij is, het doorbreken van de mentale verlamming die het resultaat is van het leven in een fictieve wereld” (Comblin)
- ▶ Open hart: zich laten raken door de ander en de werkelijkheid: “wij moeten duidelijk maken dat in het hart van dit systeem de onverschilligheid schuilt voor de levensomstandigheden van de armen” (Comblin)
- ▶ Open wil: zelf durven veranderen, loskomen van het door de neoliberale markt opgedrongen zelf

Strijd en aanbidding weer verbinden

- ▶ Opnieuw spiritualiteit en sociaal engagement met elkaar verbinden: het drama van de voorbije decennia is de kloof tussen de geëngageerden en de 'spirituelen'. Strijd en inkeer moeten opnieuw verbonden worden
 - ▶ Strijd in onszelf om ons te bevrijden van wat ons innerlijk gevangen houdt... Strijd aan de zijde van de armen opdat hun stem gehoord wordt en systemen van onderdrukking verbrijzeld worden.
 - ▶ Aanbidding om onze blik anders te laten worden, totdat wij de mensen en het heelal door de ogen van Christus zien
-

Kritisch omgaan met economie

- ▶ Anders denken over economie. Voorrang van algemene bestemming der goederen op privé-eigendom (cf. JP II over aandelen: ja, maar op voorwaarde dat nuttige arbeid wordt gerealiseerd).
- ▶ Van beleggingsclubs tot leerscholen voor kritisch en ethisch investeren: geen financiële winst zonder sociale winst.
- ▶ Rekening houden met de draagkracht van het milieu: niet onze verhouding tot de schaarse goederen is het probleem, maar onze onderlinge verhouding in de omgang met schaarse goederen (Louis Van Bladel)

Een christelijke denktank?

- ▶ Samenbrengen van experts uit diverse milieus en in de geest van het evangelie zoeken naar oplossingen voor maatschappelijke vraagstukken.

Liturgie en engagement

- ▶ Liturgie opnieuw verbinden met diaconie
- ▶ Voorbeeld uit het verleden: de armen dis (bv. de Sint Annakerk in Brugge)
- ▶ Symbolische handelingen die anticiperen aan een toekomstige mogelijkheid

Besluit

- ▶ Christelijke visie draagt bij tot 'human flourishing' (het openbloeien van mensen, dat is de glorie van God, Ireneus van Lyon).
- ▶ Als de kerk niet dient, dient zij tot niets